

איזן כל תימוכין לכך שתהליכים כאלה חייבים לחזור על עצמם שוב ושוב. עמים, כמו אנשים, מסוגלים ללמוד מנסיגות ההיסטוריות, וגם מנסיגותם של אחרים.

המעלה הגדולה של מאורעות תשמי"ד היתה בכך שהם משמשים אזהרה ברורה לכל מי שאינו עוצם את עיניו בכוונה.

ישראל עלולה ללכת בדרכם של הקנאים ובריכוכבא, מתאבדי מצדה ובתי-הר.

ישראל יכולה ללכת בדרכה של הרפובליקה הגרמנית הוויימארית אל הטירוף הפאשיסטי והחורבן.

כל אלה אינן עוד סכנות מופשטות, בבחינת קריאת "זאב! זאב!" הכוחות הפועלים כבר ניכרים לעין הבלתי-מוזיזת.

אך דווקא משום כך — איזן זה מוכרח לקרות.

כשם שקיימים במדינה כוחות-האכזר, כך קיימים בה כוחות-החיים. מול האינטיניקטים של האדם הקדמון עומדים השכל וההגיון של האדם הנאור.

איש אינו יכול לחוות מראש איך יפלו דברים, מה תהיה תוצאת הקרב. כאשר שדה-הקרב הוא נפש של אומה, וכאשר פועלים משני הצדדים כוחות כבירים, החבוים במעמקי התודעה הלאומית — איזן הניצחון בטוח לשום צד.

מי שמאמין בכוחה של ישראל החדשה וכחוסנה הרוחני והחברתי, יכול להביט בפני העתיד בניטחון. אך גם הוא צריך לדעת כי במאבק זה יש צורך לאמץ כל קורטוב של כוח נפשי ומעשי, כדי להתגבר על האיום — כשם שגוף, אשר חיידקי מחלה אנושה פשטו בו, חייב לגייס את כל הנוגדים שבו, כדי לעמוד על נפשו.

יתכן כי אישיהשנה תשמי"ד יתגלה, בסופו של דבר, כדחליל, שתפקידו היה להפחיד, להזהיר ולהתיר רות. אך יתכן גם שהוא משמש רק כחלוץ ראשון של כוחות-השחרור, העולים על המדינה מבסנים.

רק דבר אחד בטוח לגמרי: הקרב על ישראל התחיל, והוא יקבע אם המדינה תקיים כקהילה חופשית, דמוקרטית ואנושית. ואולי: אם תקיים בכלל.

זהו המסר של השנה שמיספרה תשמי"ד, החופפת את השנה 1984 — שני מיספרים של אזהרה.

של הסנהדרין במדינת-ישראל, שהצטמקה לתחומי ירושלים, ולה גסטאפו דתי ("ההשגחה העליונה") וייצוא משגשג של נשק להשמדה המונית. בסיפור קצר אך מחריד, תיאר אמנון דנקנר דיקטטורה דתית יהודית, לפי מיטב חזונו של מאיר כהנא.

אף שיצירות אלה נועדו להזהיר, הן ביטאו פסימיות עמוקה לגבי עתידה של ישראל.

לא במיקרה כל שלושת הסופרים הם אשכנזים ואחד מהם אף הביע הסתייגות עמוקה מטענות המיליטנטים המיזרחיים.

מיצירות אלה ואחרות יכול להתקבל הרושם שהקרב כבר הוכרע לשבט, ולא נותר אלא להמתין בחוסר-אונים לתוצאות.

ישראל גולשת לעבר הדיקטטורה הפאשיסטית, בצורה זו או אחרת, וסופה יהיה במילחמת-השמדה הרדית עם העולם הערבי, היו שטענו כי גורל זה ריחף על הנסיון המפואר של

המופעל הציוני למן הרגע הראשון. ברגע שקם "הבית השלישי", היה צפוי לו מה שקרה לשני הבתים הקודמים. יצירתה-אכזרית טמונה בנפש העם, וברגע שהוא מקים לו מדינה עצמאית, מתגברים בו הכור

הות הקיצוניים, המביאים לאיבוד עצמי לדעת.

כך קרה בימי הבית הראשון, כאשר שתי מלכויות ישראל נפלו קורבן להרפתקנים, שהתנכלו לאנשים מרחיקי-ראות כמו ירמיהו הנביא, ושמררו באימפריות השליטות, אשר וכלל. כך קרה לבית השני, כאשר הקנאים הכריזו מרד על האימפריה הרומאית

הכלי-יכולה, חובקת-העולם. קדם לכך תהליך ארוך, שבו חיסלו הקנאים את המתונים, והקנאים-יותר את הקנאים-פחות.

מבחינה זו, יש צדק בטענתו של מאיר כהנא שהוא יורש המכבים, החלק החשוב ביותר של מאבק המכבים לא היה נגד הממלכה הסורית-יוונית, אלא נגד "המתיוונים" — הכוחות המתקדמים, המורדניים של הימים ההם. אחרי שאלה חוסלו, החלה

ההירדה אל התאבדות, שהסתיימה במרומי המצדה.

מרד בריכוכבא חזר על פרשה זו בתאוצה מוגברת, לפי השקפה זו, ישראל פשוט אינה מסוגלת לקיים

לאורד-ימים מיסגרת חופשית, דמוקרטית, שפוייה ואחראית. נגזר עליה ללכת בדרך קודמותיה, להישאר אפיוזדה מפוארת וטראגית בתולדות העם

היהודי, שימשיך לחיות בלעדיה.

רבים מן היורדים נשאו עימם הרגשה זו, אם כי בצורה מעורפלת ותתימורת. אם תתגבר, עלולה הירידה מן הארץ להגיע למימדים הריי-שוואה.

הרוחניים הדרושים. הוא יכול לשכנע את הציבור הזה שעליו לחזור לשורשיו, להכיר את התרבות הערבית, שמורשת אבותיו היא חלק ממנה. כשם שמורשת האשכנזים אינה אלא חלק מן התרבות המערבית. הוא יכול להנחיל לציבור את היריעה כי שינאת-הערבים אינה אלא שינאה עצמית, שמקורה בהתבטלות עצמית מפני האשכנזים ויומרותיהם. הוא יכול ללמד שההרפת-קנות הלאומית תהיה תמיד על חשבוננו, כשם שההתנחלות והמילחמה בלבנון מומנו בכסף בנגול ממנו. דווקא הכרה זו חרה, השנה, לחוגים רחבים בעירות-הפיתוח, בניגוד גמור להשקפת-העולם של אותם חוגים עצמם.

המאבק על נפש הציבור היהודי-מיזרחי הוא במידה רבה הקרב על ישראל עצמה. תוצאותיו יקבעו את גורל המדינה, לשבט או לחסד.

כל זה הורגש בישראל כתשמי"ד, אם כי במעומעם. יתכן שמאיר כהנא יעזור להעלות גם את הבעיה הזאת אל פני השטח.

המימסד הלבן וחיבתו

ביתנים התארגן המימסד הלבן לקרב-מאסף. ממשלת האחדות-הלאומית, שקמה בסוף תשי"ד, היתה חלק מזמאמין זה. כל כוחות המימסד הלבן התאגרו בה, כדי להרוץ את הסתערות הציבור המיזרחי.

היה זה טיבועי לאנשים כמו עזר וייצמן וייגאל הורביץ להצטרף למערך, כשם שהיה זה טיבועי לאיש כמו אהרון אבירי הצירא, לנסות להצטרף לליכוד. המיפלגות הדתיות הסתופפו גם הן תחת מיטריית הליכוד.

עזר וייצמן המתון וייגאל הורביץ הלאומני שייכים קודם כל לעילית האשכנזית של המדינה, הנהנית מזכויות-יתר. מקומם ליד נציגים טיפוסיים של אותה עילית אמידה ומבוססת. כמו הנשיא חיים הרצוג ואמנון רובינשטיין. זהו המלט הסדק את "מחנה המערך", המאוחד בהחלטתו הנחושה להגן על המימסד, וזכותו וערכו.

למימסד הזה שייכים הליברלים שנליכוד, שאיימו לפוצץ את הליכוד אם לא יצטרף לאחדות-הלאומית. אין שום הבדל בין גר יעקובי ויצחק מודעי. אריה דולצין הפעיל את מלוא כוכב-מישקלו לכינון הממשלה.

יוסף בורג הניצחי שייך למימסד זה, ממש כמו רבני אגודת-ישראל.

מעניינת לא פחות החלטתו הנחושה של יצחק שמיר להצטרף לממשלה כזאת. בראש הליכוד ותנועת-החירות, מבחינה אישית היתה זאת פעולת-הצלה, מפני שמעמדו של שמיר במיפלגתו היה מתערער אילו נשאר הליכוד באופוזיציה. אך בעיה אישית זו לא היתה אלא ביטוי לבעיה הרבה יותר רחבה.

עלידי הצטרפות לממשלת-האחדות, סיפחה הצמרת האשכנזית של הליכוד את עצמה למימסד המימסד הלבן, הנוער להגנה היקפית.

ההתקפה הצפויה על מימסד זה באה מצד הכוחות והאנשים המבקשים לנצל את הגל הגואה של ההמונים המיזרחיים. שניים מהם יושבים בממשלה עצמה, ומהווים בה סוסים טרויאניים: דויד לוי, המבקש להנהיג את ההתקפה הפופוליסטית, ואריאל שרון, המתכוון לפקד על הסתערות הלאומנית.

מעבר להם מחכים רפאל איתן וגאולה כהן. ומעבר להם — מאיר כהנא. יתכן שגם מעבר לו מצפים כוחות נוספים, קיצוניים ואלים עוד הרבה יותר.

השאלה הגדולה היא כמה זמן מסוגל המעוז הלבן להחזיק מעמד. האם יפול בשנים הקרובות לפני הסתערות הכוחות האלה — או שיחול בעוד מועד השינוי הגדול בתוך הציבור המיזרחי, אשר יציל את הדמוקרטיה הישראלית?

המימסד הלבן, המיוצג על-ידי שימעון פרס ומחנה, עייף ושבור מבחינה רעיונית. הוא איבד מומן את ביטחונו העצמי, ושום מאניפולציות — כמו זו שהקימה את ממשלת-האחדות-הלאומית, אינה יכולה לבוא במקום החוסן הנפשי.

על המהפכה הצרפתית הגדולה נאמר שהיא לא באה מפני שאי-אפשר היה לעמוד בפני כוחות המהפכה, שהיו דלים למדי אלא מפני שאי-אפשר היה לעמוד בפני המישטר הישן, איבד את ביטחונו בכוחו ובצידקתו. האצולה הוותיקה היתה עייפה, מושחתת ומנוונת. היא סולקה בנקל, כימעט בלי קרב.

המלכה מארי אנטואנט, ששילמה בראשה עבור קלות-הדעת וחיי המותרות שלה ושל האצולה הצרפתית כולה, היתה ונשארה הסמל המושלם של תסמונת זו.

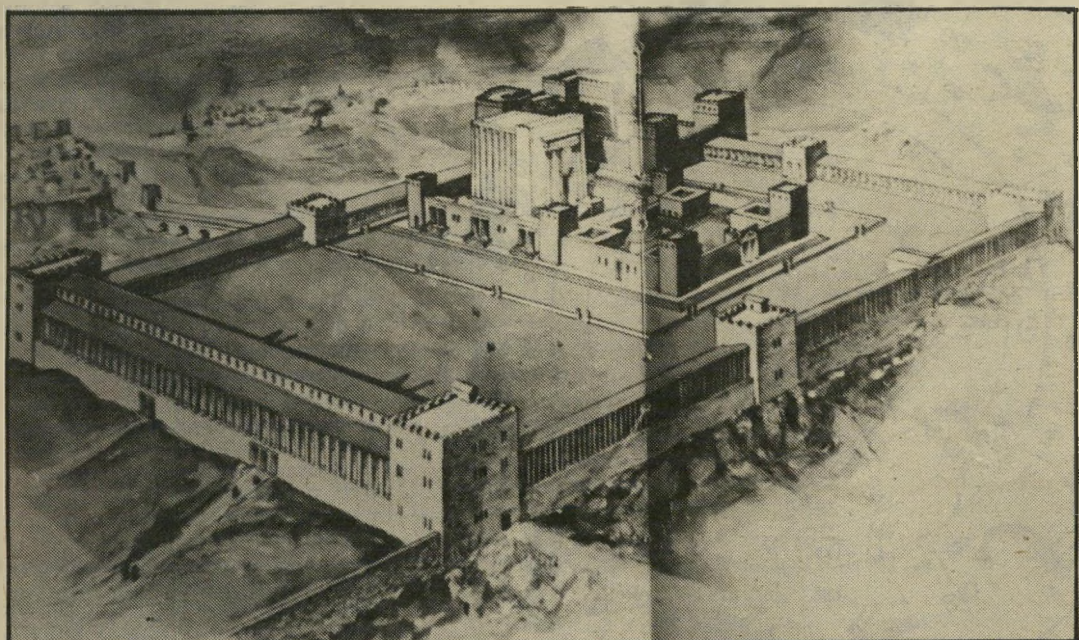
המימסד הלבן, המרוכז במערך ובבני-בריתו מימין ומשמאל, דומה לאצולה זו. אין הוא מסוגל להתחדשות רעיונית. אין לו סיתרון לבעיות המדינה. הוא פוחד מכל התמודדות איתן, ומנסה להתעלם מעצם קיומן.

מוחץ למימסד הזה מתארגנים כוחות חדשים, המחפשים מסר הומאניסטי חדש. כתשמי"ד הם היו איים מבודדים וכוחות פוליטיים פזורים. אך אין ספק שנועד להם תפקיד חשוב במאבק על ישראל, הצפוי בשנים הקרובות.

חזרה למצדה

מהלך תשמי"ד לא חסרו נבואות שחורות. החמורות ביותר כאו מצד סופרים — אנשים שתפקידם הוא להרים את המבט ולראות את ההתפתחויות הגדולות.

בסיפרו הדרך לעין-חרוד תיאר עמוס קנז את דמותה של ישראל הפאשיסטית אחרי הפיכה, ישראל של גסטאפו ופלוגות סער, גנרלים מוכי שיגעון-גדולות ודיכוי אכזרי. פונדקו של ירמיהו של בנימין תמוז מתאר זוויע אחת: דיקטטורה הלכתית

הבית הראשון והשני: יצר של התאבדות שהוא חלק מן המורשה הלאומית

